

НАЦИОНАЛНА МУЗИКАЛНА АКАДЕМИЯ

„Проф. Панчо Владигеров“

Вокален факултет

Катедра „Класическо пеене“

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“

Тема на дисертационния труд:

„Влиянието на обучението по класическо пеене в китайските университети върху традиционното народно пеене в страната“

Редовен докторант: **Ли Йенгъ**

Научен ръководител: **Проф.д-р Елица Нешевска**

СЪДЪРЖАНИЕ:

Увод	5
Контекст на изследването	5
Научна значимост и иновативни аспекти	5
Дефиниране на основни понятия	5
Структура на дисертационния труд	8
Първа глава. История на развитието на музикалното образование в китайските университети: формиране и еволюция на системата за класическо пеене	10
1. Начален етап на формиране (1900–1949 г.)	11
2. Период на развитие след основаването на Китайската народна република (1949–1978 г.)	11
2.1. Институционално изграждане и въвеждане на съветския модел	11
2.2. Културната революция и прекъсването на образователната система	12
3. Период на нормативно изграждане (1979–1999 г.)	13
3.1. Възстановяване на образователната система и реконструкция на учебните институции	13
3.2. Системно развитие на преподавателски кадри и платформи	13
3.3. Паралелно развитие на стандартизация и диверсификация в учебниците и методиката	14
4. Период на многообразно развитие и международна интеграция (2000–2010 г.)	14
4.1. Завръщане на преподаватели, обучени в чужбина, и привличане на чуждестранни експерти	14
4.2. Реконструкция на учебната структура и педагогическите концепции	14
4.3. Подобряване на учебната ефективност чрез концертни платформи и успехи в международни конкурси	15
4.4. Диверсифицирано развитие на учебници и образователни ресурси	15
5. Съвременен период на адаптация (2010 г. – до днес)	15
5.1. Задълбочаване на системните реформи под въздействието на образователните политики	15
5.2. Диверсификация на преподавателските методи и интеграция на дигитални платформи	16
5.3. Междууниверситетска координация на курсове и механизми за межкултурно сътрудничество	16
5.4. Културно завръщане и технологично усъвършенстване на системата от учебници	16
5.5. Реалистично изграждане на пътища за интеграция на традиционното народно пеене	16

Втора глава. Влияние на класическото пеене върху традиционното народно пеене в Китай 19

1. Развитие на традиционното народно пеене в Китай през три исторически периода 19

1.1. Период на първоначално формиране (преди династия Цин до средата на XIX век) 20

1.2. Период на културна интеграция и реконструкция (1840–1949 г.) 20

1.3. Период на системно формиране (1949 г. – до днес) 20

1.4. Първична (автентична) традиция и академична школа: двупосочно развитие и структурна диференциация в националната вокална музика 22

2. Сблъсък между традиционно народно пеене и класическо пеене („Дебат местно срещу западно“) 22

2.1. Исторически корени и начало на противоречията 22

2.2. Развързка и значение на дебата 22

3. Интеграция на традиционното народно пеене с класическото пеене и съвместно развитие 23

3.1. Синтез между традиционно народно пеене и класическо пеене 23

3.2. Въвеждане на оперни жанрове 24

3.3. Стандартизация и научна систематизация на педагогическите системи 24

4. Количествена оценка на стандартите и предаването на традиционното пеене 25

4.1. Влияние на стандартизирания университетски прием върху културното наследство 25

4.2. Налагане на международни конкурсни стандарти и количествена естетическа оценка 25

4.3. Формиране на академичната школа и китайската вокална школа 26

Трета глава. Двойствената динамика на класическото пеене и традиционното народно пеене в съвременните китайски университети: шест университетски казуса 27

1. Специализирани институции: Академичен авторитет и глобална ориентация 33

1.1. Централна музикална консерватория (中央音乐学院) 34

1.2. Китайска музикална консерватория (中国音乐学院) 34

2. Общобразователни университети: Междудисциплинарни ресурси и регионални практики 35

2.1. Факултет по музика на Югозападния университет (西南大学音乐学院) 35

2.2. Юннански университет за изкуства (云南艺术学院) 35

3. Професионални колежи: Прагматична ориентация и живо наследство 36

3.1. Пекински професионален колеж за традиционна опера и изкуство (北京戏曲艺术职业学院)	36
3.2. Хънанска професионална академия за изкуства (河南艺术职业学院)	37
4. Основни характеристики и функционално позициониране на йерархичното развитие	37
4.1. Професионални университети: дисциплинарен авторитет и международна насоченост	37
4.2. Общообразователни университети: интердисциплинарни ресурси и локална практика	38
4.3. Професионални колежи: култивиране на умения и живо предаване на нематериалното наследство	38
4.4. Дълбинна логика и синергична стойност на йерархичната система	38
5. Обобщение	39
Четвърта глава. Предизвикателства пред развитието на традиционното народно пеене в университетите под влиянието на класическото пеене	40
1. Конфликти в педагогическите концепции и техническата интеграция	40
2. Системно несъответствие между учебните материали и структури	41
3. Ограничения в структурата на преподавателския състав и пътищата за професионално развитие	42
4. Регионални неравенства в ресурсите и ефект на концентриране на образователните ресурси	43
5. Монопол в оценъчните и кариерни системи	44
6. Структурен натиск при кандидатстудентските и художествените изпити и професионалната ориентация	45
Пета глава. Бъдещи пътища на развитие и перспективи за реформи	46
1. Държавна политика и ролята на висшето институционално проектиране	46
2. Социокултурен контекст и разпространение на традиционното народно пеене	46
3. Синергия между университетското управление и местните власти	47
4. Реформиране на вътрешната управленска структура в университетите	48
5. Трансформация на вокалното обучение под влияние на технологиите	49
Шеста глава. Заключение: От структурни промени към културна реконструкция – стратегическо ново начало на обучението по народно пеене в китайските университети	50
ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	51
ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	51

Увод

Контекст на изследването

С непрекъснатото усъвършенстване на системата за художествено образование във висшите учебни заведения в Китай и с нарастването на тенденцията към глобална културна интеграция, вокалното обучение в страната постепенно се трансформира от „еднопосочно предаване на традициите“ към „сливане на многообразни влияния“. В този контекст класическото пеене и западната белкантова вокална система бързо заемат водеща роля в музикалното образование на китайските висши училища, благодарение на високите си технически стандарти и международна признатост. Това доминиране се проявява не само в учебните планове и структурите на преподавателския състав, но е дълбоко интегрирано в образователната система чрез множество механизми, включително учебни материали, стандарти за оценяване и сценични практики.

Обект на изследване на настоящия труд е обучението по традиционно народно пеене в китайските университети, а **предмет** на изследването е влиянието на класическото пеене върху развитието, вокалната техника и естетическите характеристики на съвременното традиционно народно пеене в Китай. **Целта** на дисертацията е да се анализират процесите на академизация, стандартизация и взаимодействие между двете вокални системи в контекста на китайската университетска музикална система.

Научна значимост и иновативни аспекти

Научната значимост на настоящото изследване се състои в това, че на фона на нарастващото културно самочувствие в Китай и преструктурирането на образователните модели, народното пеене не следва повече да заема подчинена техническа или стилистична позиция, а благодарение на своята уникална културна стойност и образователна функция да придобие заслужено място и пространство за развитие в системата на висшето музикално образование.

Дефиниране на основни понятия

1) Класическо пеене (белканто)

Класическото пеене (белканто) представлява европейска вокална традиция, която заема водещо място в професионалното музикално образование. В

китайските университети терминът често се използва като обобщено понятие за преподаването на европейските вокални техники и е основа на съвременната система за вокално обучение. В настоящата дисертация понятието се използва в смисъл на класическо пеене като доминиращ модел в университетското музикално образование.

2) Традиционно китайско народно пеене

Традиционното китайско народно пеене представлява вокална система, формирана върху особеностите на китайския език и традиционната музикална култура. То обединява различни народни песенни традиции, регионални оперни стилове и сценични изпълнителски практики. В процеса на развитието на музикалното образование в китайските университети част от тези традиции постепенно се включват в академичната система на обучение и формират т.нар. академично народно пеене.

В настоящата дисертация терминът „традиционно китайско народно пеене“ се използва като обобщено понятие, което включва както автентичните народни вокални практики, така и тяхното развитие и трансформация в рамките на съвременното университетско музикално образование.

3) Първична форма на пеене

Първичната форма на пеене представлява традиционен начин на вокално изпълнение, който не е повлиян от западните вокални техники и съхранява своите регионални и етнически особености. Тя се предава предимно по устен път и се характеризира с естествено звукоизвличане без специализирана професионална подготовка. В настоящото изследване първичната форма на пеене се разглежда като важен източник за развитието на китайското народно пеене и като съществен елемент на националното нематериално културно наследство.

4) Академично направление във вокалното изкуство

Във вокалното изкуство терминът „академично направление“ обозначава професионална певческа традиция, формирана в рамките на висшето музикално образование и основана на системно обучение и стандартизирани методи на преподаване. В китайската вокална практика съществуват две основни академични направления – академично класическо пеене и академично народно пеене. Първото следва европейската вокална традиция, а второто съчетава китайската национална естетика със съвременни вокални техники.

В настоящата дисертация понятието се използва като противоположност на неакадемичните форми на пеене, които се предават извън институционалната образователна система. Освен ако не е посочено друго, терминът се отнася предимно до академичното народно пеене.

5) Разграничение между термините „академично направление“, „китайска вокална школа“ и „китайски вокален стил“

С цел да се избегне смесването на термини и теоретичната неяснота, в настоящия текст се прави разграничение между „академичното направление в китайското народно пеене“, „китайската вокална школа“ и „китайския вокален стил“, въпреки че трите имат общи корени и преплитания, но се различават съществено по своя исторически произход, теоретични цели и практически подходи. Последователността на тяхното развитие се дефинира по следния начин:

Таблица 1

Текущ етап	Наименование	Място в образователната система	Технически източник	Естетическа логика	Текущ етап
Основна система	Академично народно пеене	Водеща система в институциите	Сливане с класическо пеене	Сценична стандартизация на изразните средства	Зряла система
Път на интеграция	Китайска вокална школа	Механизъм за вътрешна корекция	Академична основа + интеграция	Съчетание с особеностите на китайския език и душевност	В процес на развитие
Цел на изграждане	Китайски певчески стил	Бъдеща цел за изграждане	Академична школа + автентично пеене + опера + ново творчество	Естетика на националната идентичност	Целева фаза (несистематизирана)

Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в шест глави. Първата глава проследява в исторически план процеса, чрез който класическото пеене, въведено в Китай в началото на XX век, постепенно утвърждава своята водеща позиция в системата на университетското професионално образование.

Втората глава проследява еволюцията на съвременната образователна система по народно пеене, като систематично очертава прехода от традиционния модел на устно предаване от учител на ученик към изграждането на академична парадигма. В изследването се разкрива процесът на институционализация на дисциплината „народно пеене“ под въздействието на националната идеология и държавната образователна политика.

Третата глава, чрез емпирично изследване на университетски практики, потвърждава водещата роля на класическото пеене в техническото обучение и културната реконструкция на националното вокално изкуство в китайските университети. Някои университети вече предприемат реформи в преподаването на народно пеене, включвайки носители на нематериалното културно наследство като преподаватели и местни фолклорни материали, но тези инициативи все още се намират в начален етап и не успяват да изградят стабилна преподавателска система и културна идентичност, способни да се конкурират с класическото пеене.

В четвъртата глава дисертацията задълбочено анализира множеството структурни затруднения, с които се сблъсква народното пеене в рамките на университетското вокално образование в Китай. Чрез системен анализ на ключови области – като учебни системи, структура на програмите, кадрова политика, разпределение на ресурсите, стандарти за оценяване и професионална реализация – изследването разкрива институционалните изкривявания и дисбалансите в образователната система, породени от дългогодишното доминиране на класическата парадигма.

Петата глава разглежда различните равнища на проблема – от националните политически насоки до университетските управленски механизми, от реформирането на приемните изпити по изкуства и реструктурирането на пазара на труда до реалността на регионалните неравенства – и предлага решения на предизвикателствата, пред които е

изправено народното пеене по отношение на институционалната рамка, структурната позиция и обществената приемственост.

Шестата заключителна глава обобщава изводите от изследването и предлага насоки за бъдещото развитие на обучението по народно пеене в китайските университети.

Първа глава. История на развитието на музикалното образование в китайските университети: формиране и еволюция на системата за класическо пеене

Класическото пеене, като представител на европейската вокална традиция, със своята научно обоснована система на гласообразуване, богато художествено наследство и регламентирана преподавателска практика, постепенно се утвърждава като важна част от висшето музикално образование в Китай, след навлизането му в страната в началото на XX век. Особено в контекста на непрекъснатите реформи и подобряването на университетските програми, класическото пеене не само изгражда самостоятелна и цялостна педагогическа система, но и играе незаменима основополагаща роля в процеса на влияние върху китайското народно пеене и неговото реструктуриране.

За по-ясно представяне на начина, по който класическото пеене се развива и функционира в китайската система за висше образование, Първа глава разглежда историческото му развитие в пет основни етапа:

- Начален етап на формиране (1900–1949 г.);
- Период на развитие след основаването на Китайската народна република (1949–1978 г.);
- Период на нормативно изграждане (1979–1999 г.);
- Период на многообразие и международна интеграция (2000–2010 г.);
- Съвременен период на адаптация (2010 г.–до днес);

Всеки период представлява самостоятелна единица, но във времето те се надграждат взаимно, формирайки последователна верига на унаследяване и развитие по отношение на образователната система, изграждането на преподавателския състав, разработката на учебни материали, методите на преподаване и общественото въздействие. В следващите раздели ще бъдат представени характерните особености на всеки етап от еволюцията на висшето образование по класическо пеене и неговото влияние върху развитието на китайското народно пеене, което ще послужи за изграждането на реален контекст и историческа основа за анализа, представен във Втора глава.

1. Начален етап на формиране (1900–1949 г.)

В началото на XX век, с проникването на западни политически и културни влияния в Китай, западната музика, особено религиозната музика и художествените песни, започва да се разпространява чрез мисионери, училища и чуждестранни преподаватели, постепенно навлизайки в учебните програми на новите образователни институции. Движението за училищни песни използва опростени западни мелодии с китайски текстове, като така полага основата за формирането на бъдеща публика и музикална среда, благоприятна за развитието на класическото пеене.

През този период, с изграждането на съвременната образователна система в Китай, някои висши учебни заведения започват систематично да въвеждат западната музикална теория и методи за вокално обучение.

Периодът 1900–1949 г. представлява началната фаза на развитието на образованието по класическо пеене в китайските висши учебни заведения и бележи прехода от пълно отсъствие на специализирано обучение до първоначални опити за систематизация. Основните постижения през този период включват: създаване на професионални курсове по пеене, формиране на първоначални екипи от местни преподаватели, въвеждане на западни учебници и методи на преподаване, както и установяване на основните модели за обучение и изпълнение. Всичко това полага стабилна основа за институционалното изграждане на класическото пеене в Китай след основаването на КНР.

2. Период на развитие след основаването на Китайската народна република (1949–1978 г.)

2.1. Институционално изграждане и въвеждане на съветския модел

През този период преподавателският състав в китайското образование по класическо пеене претърпява фундаментална промяна. Правителството създава програмата „Учене в Съветския съюз“ и изпраща голям брой млади вокални таланти на специализация в Ленинградската консерватория, Московската консерватория, Държавната музикална академия в София и други институции. Именно през този етап личности като Гуо Шуджън, Ли Синчан и Шъ Хунъ получават системна подготовка по класическо пеене и след завръщането си дълги години преподават съответно в Централната музикална консерватория,

Китайската музикална консерватория и други висши учебни заведения, създавайки основата за локализиране на класическото пеене и експерименталното му сливане с националния вокален стил. Освен това се канят чуждестранни експерти (основно от Съветския съюз) да преподават в Китай, като съветските специалисти Медведев и Джиминцева, както и българският вокален педагог Георги Димитров Златев-Черкин, които изнасят лекции, преподават, участват пряко в изготвянето на учебни програми и обучението на преподаватели.¹

2.2. Културната революция и прекъсването на образователната система
Започналата през 1966 г. Културна революция² почти напълно прекъсва всички дейности във висшето художествено образование – музикалните академии са закрити, преподавателите са изпратени на принудителен физически труд, а учебниците са отменени. Вокалният факултет на Централната музикална консерватория прекратява своята дейност през 1967 г., а множество водещи преподаватели, като Шън Сян и Джоу Сяоян, са принудени да се преквалифицират. Честите политически кампании нанасят многопосочен удар върху вокалното образование.

От историческа гледна точка, макар периодът на Културната революция да е силно засегнат от политическите бури, той формира по-късната позиция на народното вокално изкуство спрямо класическото пеене, изразяваща се в два основни аспекта: „признание към техническата рамка“ и „рефлексия върху естетическата ориентация“. Този период оставя дълбок отпечатък върху развитието на вокалното изкуство в Китай, определяйки посоките на неговата трансформация и бъдеща еволюция.

¹ 吴昊. 改革开放以来中国学校美声教育发展研究. 华中师范大学, 2012 (У Хао. *Изследване на развитието на обучението по класическо пеене в китайските училища след реформите и отварянето на страната*. Централен педагогически университет, 2012 г.).

² Културната революция (1966–1976 г.) е политическа кампания, инициирана от председателя Мао Дзедун с цел „прочистване“ на китайското общество от буржоазни елементи и укрепване на социалистическата идеология. В нейния ход са закрити университети и културни институции, интелектуалци и художествени дейци са подложени на преследване, а традиционните културни практики са обявени за „феодални“ и „упадъчни“. Този период води до сериозни прекъсвания в китайското образование и творчество.

3. Период на нормативно изграждане (1979–1999 г.)

3.1. Възстановяване на образователната система и реконструкция на учебните институции

След началото на политиката на реформи и отваряне на Китай към света³ политическата стабилност, положителните икономически тенденции и нарастващата необходимост от духовен и културен живот създават благоприятни условия за развитието на образованието по класическо пеене в китайските училища през новия период. В този контекст обществото преживява идеологическо освобождаване, засилва се интересът към чуждестранните култури и постепенно се осъзнава ролята на класическото пеене като мост в международния обмен, при което то се утвърждава както като основен посредник, така и като важен път за опознаване на западната музикална традиция. След 1978 г., с пълното възстановяване на системата за приемни изпити във висшите училища, образованието по класическо пеене бързо се завръща в основния поток на висшето образование, навлизайки във фаза на цялостна реконструкция и стандартизация.

3.2. Системно развитие на преподавателски кадри и платформи

Поради значителното увеличаване на броя на новопостъпилите студенти, преподавателските кадри по вокално изкуство в Китай далеч не успяват да задоволят нуждите на музикалното образование. Освен Централната консерватория и Шанхайската консерватория в подготовката на кадри се включват и други професионални музикални висши училища, което допълнително насърчава бурното развитие на вокалното изкуство в Китай.⁴ В същото време, млади певци, които учат в чужбина през 80-те години, се завръщат в края на 90-те, за да преподават, тъй като икономическата ситуация в

³ Политиката за икономическа либерализация и отваряне на Китай към света е въведена в страната под ръководството на Дън Сяопин през 1978 г. Този нов курс поставя началото на мащабна трансформация на китайската икономика, образование и културен обмен.

⁴ 庄虹子《改革开放后古典歌唱唱法在我国的发展现状研究》，华中师范大学硕士论文（Джуан Хундзъ. Изследване на развитието и актуалното състояние на класическото пеене в Китай след реформите и отварянето [Магистърска теза], Централен педагогически университет).

страната осигурява благоприятна среда за академично и преподавателско развитие.

3.3. Паралелно развитие на стандартизация и диверсификация в учебниците и методиката

В периода след 90-те години системата от учебни помагала по вокално изкуство постепенно започва се усъвършенства. Министерството на образованието и издателство „Народна музика“ организират екип от експерти за преработка и уеднаквяване на програмите за вокално обучение, като поставят акцент върху издаването на авторитетни учебници като „Сборник с песни“, „Избрани арии от чуждестранни опери“ и „Учебник за обучение по западни художествени песни“. Тези учебници демонстрират високи стандарти по отношение на съдържанието и техническата степен на трудност, поради което служат като общ ориентир за вокалното обучение в цялата страна през този период.⁵

4. Период на многообразно развитие и международна интеграция (2000–2010 г.)

С присъединяването на Китай към Световната търговска организация и продължаващата интернационализация на висшето образование, обучението по класическо пеене навлиза в нов етап на трансформация и системно осъвременяване.

4.1. Завръщане на преподаватели, обучени в чужбина, и привличане на чуждестранни експерти

Завръщането на певци, обучавани в чужбина, вдъхва нов живот в образованието по класическо пеене. Тези певци, заминали да учат през 80-те и 90-те години на XX век, притежават както богат сценичен опит, така и значителни постижения в преподаването, затова тяхното завръщане влива свежа енергия и нови идеи в развитието на китайското вокално образование.

4.2. Реконструкция на учебната структура и педагогическите концепции

През този период китайското образование по класическо пеене все повече се доближава до международното равнище, а учебната програма интегрира и

⁵ 吴昊. 改革开放以来中国学校美声教育发展研究. 华中师范大学, 2012 (У Хао. Изследване на развитието на обучението по класическо пеене в китайските училища след реформите и отварянето на страната. Централен педагогически университет, 2012 г.).

заема елементи от западните държави. Въз основа на съществуващите вокални и други специализирани курсове, специализираните академии добавят избираеми дисциплини като оперна практика, психология на изпълнението, интерпретация на нови произведения, вокална музика на китайските етнически малцинства, с което допълнително усъвършенстват учебната структура. Педагогическите и общообразователните университети черпят опит от специализираните академии, като въвеждат курсове по вокално изпълнение, камерно пеене и др., с цел да подготвят дипломанти с разнообразни умения в рамките на една основна специалност.

4.3. Подобряване на учебната ефективност чрез концертни платформи и успехи в международни конкурси

Превръщането на учебните резултати в сценична практика се утвърждава като основен приоритет на висшите музикални институции. Студентите редовно участват в международни конкурси и завоюват престижни отличия, които обогатяват преподавателския процес.

4.4. Диверсифицирано развитие на учебници и образователни ресурси

През този етап разработването на учебници по вокално изкуство преминава към модел на обучение, който комбинира модулна структура по нива, тематични блокове и проектно ориентирани задачи.

Паралелно с това започва и развитието на дигитални учебни ресурси. Пекинската академия за съвременна музика първа създава „видеотека с вокални демонстрации“, а Китайската музикална консерватория въвежда „онлайн платформа за акомпанимент“. Така се поставят основите на дистанционното обучение и модулната система за упражнения, чрез което се изгражда технологична база за последващото развитие на онлайн уроци по пеене.

5. Съвременен период на адаптация (2010 г. – до днес)

5.1. Задълбочаване на системните реформи под въздействието на образователните политики

През периода на Четирнадесетия петилетен план Министерството на образованието на КНР последователно публикува редица програмни документи, сред които „Мнение относно укрепването и подобряването на естетическото образование в университетите в новата ера“, „Стандарти за качество на преподаването по музика в неспециализираните висши учебни заведения (проектопрограма)“, „Ръководство за изграждане на курсове по вокално

изкуство във висшите училища в новата ера“ и др. В тях ясно се заявява необходимостта от изграждане на система на художествените дисциплини от гледна точка на китайската културна позиция и насърчаване на обучението, съчетаващо китайски и западни елементи с подчертаване на националната уникалност.

5.2. Диверсификация на преподавателските методи и интеграция на дигитални платформи

Под влияние на концепцията за прилагане на интернет технологии за целите на образованието, преподавателските методи стават все по-разнообразни. Водещите музикални академии в Китай въвеждат онлайн курсове по пеене, системи за дистанционно обучение и AI платформи за акомпанимент и оценка.

5.3. Междуниверситетска координация на курсове и механизми за межкултурно сътрудничество

С напредъка в осъществяването на китайската правителствена инициатива за изграждане на първокласни университети и задълбочаването на интернационализацията на образованието все повече висши учебни заведения създават дългосрочни съвместни програми с чуждестранни музикални академии. Тези инициативи, от една страна, насърчават непрекъснатото хармонизиране на съдържанието и техниките в образованието по класическо пеене с международните стандарти, а от друга – подпомагат изграждането на пътища за международно разпространение на националната музика. Второто направление е подробно разгледано във Втора глава от настоящата дисертация.

5.4. Културно завръщане и технологично усъвършенстване на системата от учебници

Прегледът на „Общия каталог на учебниците по вокално изкуство за висшите учебни заведения (ревизирано издание от 2020 г.)“ показва, че през последните години основните направления в китайското вокално образование са свързани със съпоставително изследване на китайското и западното певческо изкуство, с техниката на пеене на китайски език и с художествената интерпретация на многогласни народни произведения.

5.5. Реалистично изграждане на пътища за интеграция на традиционното народно пеене

Таблица 2. Петте етапа на развитие на системата за обучение по класическо пеене във висшите учебни заведения в Китай

Период / Етап	Времеви обхват	Характеристики на образователната система	Състав на преподавателските кадри	Учебно съдържание и методи	Влияние върху националното вокално изкуство
Модерен основополагащ период	1900–1949 г.	Частни училища, обучение от църковни институции, първоначално въвеждане на западноевропейско вокално изкуство	Чуждестранни преподаватели, местни вокални изпълнители	Художествен и песни, църковни песнопения, европейски и американски учебници, индивидуално обучение	Все още не е формирана образователната система
Период на развитие след основаването на КНР	1949–1978 г.	Държавно ръководство, пълно въвеждане на съветския модел	Преподаватели, завършили в СССР, съветски експерти, български експерти	Поетапно обучение, научни методи за звукоизвличане, стандартизирана подготовка	Период на изграждане на система за обучение по национално вокално изкуство, но с маргинализирана позиция
Период на стандартизирано изграждане	1979–1999 г.	Масово разширяване на приема във висшите училища, нормативност на политиките, възстановява	Преподаватели, подготвени в страната, малък брой завърнали се от чужбина	Основен курс по пеене + репетиции на репертоар, обучение чрез конкурси	Появява се тенденция към интеграция, формира се академично ориентирано национално вокално

		не на учебните програми			изкуство
Период на международна интеграция	2000–2010 г.	Многопосочна отвореност, интернационализация на учебните програми, засилване на платформените функции	Завърнали се от чужбина + чуждестранни и преподаватели + местни кадри	Оперни курсове на различни езици, модули по оперни репетиции	Задълбочава не на интеграцията , народното пеене е под силно влияние на класическите методи
Период на задълбочена интеграция	2010 г.–до днес	Дигитализация на образованието, многопластови механизми за оценка, завръщане към местната култура	Екипно научно-преподавателско ръководство, междоуниверситетско сътрудничество	Курсове с помощта на изкуствен интелект, международни и съвместни работилници	Народното пеене изгражда автономна система, интеграцията се трансформира в целенасочен процес

Втора глава. Влияние на класическото пеене върху традиционното народно пеене в Китай

1. Развитие на традиционното народно пеене в Китай през три исторически периода

Още в Древен Китай се оформят първични форми на вокална култура, които след исторически промени и развитие постепенно се превръщат в самостоятелна художествена сфера, раждайки жанрове като народни песни, разказвателно-песенни форми и традиционна опера. В началото на XX век, с навлизането на западната музика, в страната се разгарят ожесточени спорове по отношение на външните културни влияния и китайското народно пеене продължава развитието си в рамките на тези дебати.

През различни периоди учени изследват произхода и еволюцията на китайското народно пеене, като всеки от тях предлага свои специфични възгледи.⁶ Развитието на китайското народно пеене се отличава с ясно изразени етапни характеристики, като неговата еволюция може да се раздели на три основни исторически периода: период на първично формиране (преди династия Цин до средата на XIX век), период на културна интеграция и реконструкция (1840–1949 г.) и период на системно формиране (от 1949 г. до днес).

Периодът на първично формиране се характеризира със съвместната еволюция на трите големи музикални традиции в Китай – дворцовата изискана музика, оперните вокални стилове и народните песни – и с изграждането на техническа система, в чиято основа са пентатоничната гама, вокализацията според смисъла на думите и устното предаване от учител на ученик. Периодът на културна интеграция и реконструкция стимулира прехода на традиционното пеене към модерни форми, чрез движението за училищни песни, въвеждането на професионално музикално образование и възприемането на класическата

⁶ 李苗苗. 新中国成立 70 周年以来中国民族声乐的发展与成就[D]. 山西:山西师范大学, 2022 (Ли Мяомяо. „Развитие и постижения на китайското народно пеене след 70-годишнината от основаването на Нов Китай“ [дисертация]. Шанси: Педагогически университет на провинция Шанси, 2022 г.).

белкантова техника. Периодът на системно формиране бележи завършването на изграждането на модерна вокална система с китайска специфика на базата на изграждането на научна теория за вокализацията, утвърждаването на стандарти за народния стил и прилагането на дигитални технологии.

Тези три периода служат като аналитична рамка в настоящата глава, чрез която се систематизира културното наследство и се проследяват пътищата за новаторско развитие на китайското народно пеене, като се разкрива логиката на неговата творческа трансформация в контекста на сблъсъка между различни цивилизации.

1.1. Период на първоначално формиране (преди династия Цин до средата на XIX век)

Периодът на първоначално формиране на китайското народно пеене обхваща няколко хилядолетия – от епохата преди династия Цин (XVI–III в. пр.н.е.) до средата на XIX век. В условията на земеделската цивилизация вокалното изкуство се развива самостоятелно и формира три основни традиционни системи – дворцовата музика, оперните вокални стилове и народните песни. Тези системи запазват своя уникален културен код, но чрез взаимно взаимодействие и сливане изграждат основния модел на китайското народно пеене.

1.2. Период на културна интеграция и реконструкция (1840–1949 г.)

През периода 1840–1949 г. под влияние на западната музика китайското народно пеене навлиза в процес на модернизация. Постепенно се формират два образователни модела – професионално музикално образование и революционна художествена практика, които подготвят основата за последващата академизация на народното пеене.

1.3. Период на системно формиране (1949 г. – до днес)

Периодът на формиране на системата на китайското народно вокално изкуство има за ядро научната конструкция на т.нар. „национален вокален стил“. Чрез три основни направления – институционализиране на образователната система, систематизиране на техническите и теоретичните основи и нормализиране на интеграцията между класическото (западно) пеене и китайското народно вокално изкуство – се осъществява трансформацията на традиционното пеене в модерна академична дисциплина. Основните характеристики на този процес са: изграждането на техническата система на

„смесения глас“, систематизирането на теорията „звук–реч–резонанс“ и многопосочното развитие на китайската вокална школа.

През 1950 г. в Централната консерватория е създаден „Отдел за изследване на народната музика“ (преименуван на „Институт за изследване на народната музика“ през 1954 г.), ръководен от Ян Инлю, който организира мащабна кампания за съхраняване на народната музика и поставя началото на изследванията, посветени на древното китайско музикално наследство.⁷

През 1981 г. изтъкнатият китайски музикант Дзин Тиелин формулира теорията за „смесения глас“, която съчетава класическото певческо гръдно-коремно дишане с традиционните китайски вокални техники. Така той изгражда система на „смесен резонанс, основан на естествения глас“. Този новаторски подход е резултат от интензивните академични спорове през 50-те години относно възприемането на чуждестранните вокални техники в Китай. Традиционното направление подчертава значението на езиковата изразителност, ясната артикулация и плавността на музикалните фрази, докато модернистичното течение настоява за въвеждане на класическите певчески методи. Полемиката стимулира научната общност да преосмисли естетическите стандарти и техническите направления на националното вокално изкуство.⁸

С навлизането в ХХІ век, националното вокално изкуство и западната певческа система преминават от процес на едноресочно заимстване към двуресочна интеграция, като постепенно се формират два представителни модела на „кръстосаното течение“, олицетворявани съответно от Дай Юцян и Ян Уейуън. Най-емблематични са школата „Китайско класическо пеене“, основана от Дай Юцян, и пътят на „научна систематизация на националното вокално изкуство“, чиито пионер е Ян Уейуън. И двамата са утвърдени представители на академичното направление.

⁷ 刘伟. 民族音乐学在我国的分期发展状况. 当代音乐, 2016 (18): 76-78 (Лиу Уей. „Етапи на развитие на етномузикологията в Китай“. *Съвременна музика*, 2016 (18): 76–78).

⁸ 刘伟. 民族音乐学在我国的分期发展状况. 当代音乐, 2016 (18): 76-78 (Лиу Уей. „Етапи на развитие на етномузикологията в Китай“. *Съвременна музика*, 2016 (18): 76–78).

1.4. Първична (автентична) традиция и академична школа: двупосочно развитие и структурна диференциация в националната вокална музика

В съвременното развитие на китайската национална вокална музика постепенно се оформят две основни направления – първичната (автентична) традиция и академичната школа. Първата съхранява регионалните и етнокултурните особености на традиционното пеене, а втората се развива в рамките на висшето музикално образование чрез систематизирано обучение и стандартизирани методи на преподаване. Въпреки различията в художествените и педагогическите си принципи, двете направления съществуват паралелно и съвместно участват в развитието на съвременното китайско народно пеене.

2. Сблъсък между традиционно народно пеене и класическо пеене („Дебат местно срещу западно“)

2.1. Исторически корени и начало на противоречията

В ранния период след основаването на Нов Китай (1949 г.) вокалното изкуство се оказва въввлечено в полемика между китайския и класическия певчески стил. Началото на тази полемика може да се проследи още през 30-те и 40-те години на XX век, когато традиционния оперен вокален стил в т.нар. „освободени райони“⁹ влиза в опозиция с преподавателската система на класическото пеене в музикалните институти на Пекин и Шанхай.

2.2. Развързка и значение на дебата

През този период редица професионални музикални учебни заведения също се превръщат в центрове на дебата относно родните и чуждите вокални техники. В своята учебна практика преподавателите изпробват различни методи и концепции, а студентите също изследват и експериментират с особеностите на двата стила. Така например, по време на концерти някои певци правят опити да интерпретират едно и също произведение с различни певчески стилове, демонстрирайки съответните особености и предимства на класическото пеене и народното пеене.

Относно класическото пеене: едни го разглеждат като най-научния и универсално приложим метод, докато други отбелязват, че неговият западен

⁹ „Освободени райони“ е термин, използван в Китай през периода на Втората китайско-японска война (1937–1945 г.) и Гражданската война (1945–1949 г.), който обозначава териториите, контролирани от Китайската комунистическа партия и Червената армия.

произход създава затруднения при изпълнението на китайски песни, като неясна дикция и отчуждение от широката публика. По въпросите за основните принципи, техническото приложение и изпълнителския стил съществуват различни мнения, но дискусиите довеждат до определен консенсус относно метода на звукоизвличане.

Относно народното пеене: то се отличава с ясно произношение, автентична емоционална експресия и тясна връзка с националния стил, но често е критикувано за липса на системност и научна обоснованост. Въпреки това, уникалният му художествен стил и специфичните критерии за оценка се признават, като се подчертава необходимостта от разкриване на потенциала му и неговото системно научно осмисляне.

3. Интеграция на традиционното народно пеене с класическото пеене и съвместно развитие

3.1. Синтез между традиционно народно пеене и класическо пеене

Китайското традиционно народно пеене и класическото пеене заемат специфично и равностойно място в областта на вокалното изкуство. Тяхното взаимодействие разширява изразните му възможности, и същевременно открива нови перспективи и предизвикателства пред неговото развитие.¹⁰

Предимството на класическото пеене е, че разполага със сравнително научна, систематична и завършена система за звукоизвличане и тренировъчни методи. От своя страна силата на Китайското традиционно народно пеене се изразява в художествената изразителност, езиковата артикулация и емоционалното въздействие. Важно е да се подчертае, че тези предимства произтичат до голяма степен от географската и културната среда, тоест от пазарните условия и естетическите предпочитания на публиката.

По отношение на вокалната техника академичното народно пеене възприема редица елементи от класическото пеене, включително гръдно-диафрагменото дишане, използването на резонансните кухини и принципите на смесения глас. Тези техники допринасят за по-стабилно звукоизвличане, по-голям диапазон и по-добра сценична проекция. В същото време народното пеене съхранява своята езикова специфика, характерна дикция

¹⁰ 吴世秀. 论中国现代民族声乐艺术的形成[J]. 北方音乐, 2015, 35(04):27 (У Шъсиу. „За формирането на съвременното китайско национално вокално изкуство“. *Музика от Севера*, 2015: 35(04):27).

и национална естетика. В резултат се формира съвременен модел на академично народно пеене, който съчетава техническата системност на класическото пеене с особеностите на китайската вокална традиция.¹¹

3.2. Въвеждане на оперни жанрове

Западната оперна традиция навлиза в Китай в средата на XIX век, като чрез педагогическата практика в професионалните музикални институти и чрез творчески търсения оказва структурно влияние върху развитието на китайското народно пеене. Това влияние се проявява конкретно в три измерения: реконструкция на музикалния материал, разширяване на тематичните парадигми и иновации в оркестрацията.

3.3. Стандартизация и научна систематизация на педагогическите системи

Модернизацията на обучението по китайско народно пеене започва в средата на XX век в специфичен исторически контекст. Дотогава традиционната система на оперно обучение се основава на устно предаване на знанията и лично наставничество. Така например майсторът на Пекинската опера Мей Ланфан обучава учениците си чрез правилото „мелодията води текста“. Този подход, опиращ се изцяло на личен опит и лишен от систематична теория, обаче не може да отговори на новите изисквания за мащабна и професионализирана подготовка на вокални кадри след създаването на Нов Китай.

След 1949 г., в стремежа си да изгради социалистическа културна идентичност, страната възприема като модел съветската образователна система, съобразно политиката на идеологическия съюз със СССР. Съветската вокална система, която се отличава с научност и стандартизираност, напълно съответства на целите на модернизацията и е избрана за основа на реформите в традиционното пеене. Това полага основата за модерната трансформация на обучението по китайско народно пеене. През 1954 г. съветският специалист Медведев открива клас по вокално изкуство в Централната музикална консерватория в Пекин, с което официално се поставя началото на прехода от традиционния опит към съвременната образователна система.

¹¹ Pan J. *A Comparison of the Traditional Chinese Vocal Style and Western Bel Canto Singing*. University of Nevada, Las Vegas, 2023.

4. Количествена оценка на стандартите и предаването на традиционното пеене

4.1. Влияние на стандартизирания университетски прием върху културното наследство

В механизма за прием в музикалните висши училища увеличаването на сложността на изпитите по солфеж и слухов анализ оказва съществено въздействие върху традиционното пеене. Преди въвеждането на системата за класификация на гласовете в класическото пеене, в традиционната китайска вокална практика не съществува строго определено понятие за гласови типове. В оперното изкуство и народните песни разпределението се основава преди всичко на индивидуалните особености на гласа и на изискванията на сценичното представяне. Така например в Пекинската опера категориите *шън*, *дан*, *дзин*, *мо*, *чоу* разграничават не само тембровите характеристики, но и включват специфични актьорски и сценични типажи.¹² През 1957 г. професор Джоу Сяоян от Шанхайската консерватория прави опит да класифицира певците от националния стил в рамката на западните гласови типове. Този опит за стандартизация, макар и да подобрява преподавателската нормативност, постепенно отдалечава националния стил от неговата традиционна основа.

4.2. Налагане на международни конкурсни стандарти и количествена естетическа оценка

Музикалните конкурси не са само сцена за артистично съревнование, но и явен показател за модернизацията на образователната система. Чрез обновяването на своите оценъчни механизми, корекциите в груповото разпределение и промените в естетическите насоки, трите най-престижни национални конкурса – „Конкурс за млади певци“, наградата „Златна камбана“ и наградата „Култура“ – по същество представляват конкретно проявление на реконструкцията на ценностните стандарти в сферата на музикалното образование. Посредством въвеждането на количествени показатели (като тежест на интонацията, степен на трудност на произведението), отчитането на културни особености (като създаването на категории за автентично изпълнение) и насърчаването на иновации и синтез (като отличаването на кръстосани певчески стилове), тези конкурси формират институционалните насоки за

¹² Silverberg A L. “A Brief Introduction to Beijing Opera”. *Education About Asia*, 2012, 17(1).

развитието на народното пеене. Това отразява борбата за влияние между академичната школа и народната традиция и същевременно отразява динамичния баланс между националната културна стратегия и пазарната логика.

4.3. Формиране на академичната школа и китайската вокална школа

Академичното народно пеене се превръща в основна институционална форма на обучение по народно пеене в Китай. В този контекст постепенно се формира концепцията за китайска вокална школа, чиято цел е да съчетае научните методи на вокално обучение с особеностите на китайската езикова и музикална традиция.

Професор Дзин Телин отбелязва, че тя се базира на научната теория за звукоизвличането и има за цел да обедини в едно цяло най-значимите културни постижения на китайската нация от различни региони и исторически периоди, превръщайки ги в система на сценичното изкуство. Това предполага, че формирането на китайската вокална школа се нуждае както от научно-теоретично ръководство, така и от широко усвояване на културното наследство на китайската нация в неговото регионално и историческо многообразие, за да се изгради сценична система с богато съдържание и уникален стил.¹³

Следователно формирането на китайската вокална школа може да се разглежда като опит за преодоляване на противопоставянето между класическото пеене и традиционното народно пеене. То представлява важна посока в съвременното развитие на китайското вокално изкуство и подготвя основата за по-нататъшните дискусии в настоящото изследване.

¹³ 江向东.中国声乐学派的发展及展望—记金铁霖、马秋华、刘辉在中国民族声乐高端交流座谈会上的讨论[J]. 音乐生活, 2016, (6): 4-7+97 (Дзян Сяндун. „Развитие и перспективи на китайската вокална школа – запис на дискусията с Дзин Тиелин, Ма Цюхуа и Лиу Хуей по време на срещата за обмен в областта на китайското национално пеене“. *Музикален живот*, 2016, (6): 4-7+97).

**Трета глава. Двойствената динамика на класическото пеене и
традиционното народно пеене в съвременните китайски университети:
шест университетски казуса**

Съвременното вокално образование в китайските висши учебни заведения се характеризира с институционална структура на „двойно съжителство“. От една страна, класическата система за пеене със своята научнообоснована тренировъчна логика, международни стандарти и широка приложимост заема водещо място в разпределението на образователните ресурси. От друга страна, китайското народно пеене продължава да функционира в периферията на системата под формата на допълнителни курсове, „неконвенционални“ учебници и ограничени преподавателски ресурси. Настоящата глава цели чрез сравнителен анализ на шест висши училища от различен тип да разкрие вътрешната структура, реалните напрежения и възможностите за трансформация в рамките на този двоен механизъм.

Китайската система за висше образование е структурирана в четири нива: специализант (Associate Degree), бакалавър (Bachelor's Degree), магистър (Master's Degree) и доктор (Doctoral Degree). Дисциплината „вокално изкуство“ се преподава основно на ниво бакалавър, магистър и доктор. Съгласно „Насоките за разпределение на дисциплините в художествените висши учебни заведения“ на Министерството на образованието, висшите учебни заведения, предлагащи музикално образование се делят на четири типа: професионални музикални академии (като Китайската консерватория в Пекин), музикални факултети в общообразователни университети (като Музикалния факултет на Югозападния университет), специалности по музикално образование в педагогически университети (като Факултета по изкуства и медии в Пекиния педагогически университет) и професионални колежи с музикални специалности (като Пекиния професионален колеж за традиционна опера и изкуство). Тази класификационна система отразява институционалното разпределение на функциите във вокалното образование според държавната политика: професионалните академии се стремят към академична авторитетност, общообразователните университети акцентират върху културната локализация, а професионалните колежи – върху практическите умения.

Дисциплината „вокално изкуство“ съчетава международните стандарти с китайската специфика, като основните ѝ направления са:

- Вокално изпълнение – подразделя се на белканто (класическо пеене) и китайско народно пеене. Вследствие на академичните дебати от 50-те години на XX век относно „местния и чуждия“ изпълнителски стил, дисциплината по народно пеене интегрира традиционни елементи като китайската оперна орнаментика и диалектните особености на народните песни с техниките на класическата вокална система. В резултат се формира „научна народна вокална школа“, която представлява и „академичната школа“ на народното пеене.
- Музикално образование – подготвя кадри за началните и средните училища, като учебните програми съчетават стандартизираното обучение по класическо пеене с локалните музикални особености.

За по-системно представяне на институционалното разпределение и практическите различия във вокалното образование в китайските университети от различен тип в текста са подбрани шест представителни висши училища за типологично сравнение. Съгласно класификационните стандарти на Министерството на образованието, изложени в „Насоки за разпределението на дисциплините в художествените висши учебни заведения“, те са разделени на три нива – професионални, общообразователни и професионално-технически, като всяко ниво включва по две типични висши училища (вж. табл. 3.1. и 3.2.). Подборът обхваща централни и местни, изследователски и приложни, теоретично- и практикоориентирани университети, които илюстрират как институционалната структура оказва дълбоко въздействие върху учебната философия, програмната ориентация и избора на вокални стилове в съвременното музикално образование.

Таблица 3

Ниво на висшето училище	Наименование на висшето училище	Регион	Характеристики на обучението и дисциплината
-------------------------	---------------------------------	--------	---

Държавно професионал но висше училище (централно)	Централна музикална консерватория	Пекин	Подчинена пряко на Министерството на образованието, ключово художествено висше училище от национално ниво. В бакалавърските програми основен фокус е класическото пеене, а в магистърските – народното пеене. Учебната структура е стриктна и систематизирана, акцентира върху стандартизацията на техниката и изграждането на международен певчески стил.
Държавно професионал но висше училище (централно)	Китайска музикална консерватория	Пекин	Национален изследователски и учебен център за народно пеене. В бакалавърските програми е обособено направление по народно пеене. Обръща особено внимание на интеграцията между вокалните техники на традиционната китайска опера и на класическото пеене. Заема водещо място в изграждането на системата на народното пеене.
Общообразо вателно местно висше училище	Югозападен университет	Чунцин	Местен университет, участващ в китайската държавна политика за изграждане на първокласни висши учебни училища и дисциплини. Възползва се от общообразователните си ресурси за формиране на интердисциплинарна учебна система. Вокалното обучение акцентира върху съчетаването на

			езикови и педагогически дисциплини, както и на курсове по народна култура.
Местно художествен о висше училище (общообразователно)	Юннански университет за изкуства	Юннан	Водещ регионален център за народно изкуство. Разработва модела „нематериалното културно наследство във висшето образование“, акцентирайки върху трансформацията на народните певчески техники в учебния процес. Практиката се съсредоточава върху регионалните особености и импровизационния подход.
Местно висше професионално-художествено училище	Пекинска професионална академия за Пекинска опера	Пекин	Местно художествено училище, специализирано в обучение по Пекинска оперна вокална техника. Акцентираща върху практиката чрез стажове в областта на нематериалното културно наследство и участие в постановки. Изправено е пред предизвикателства поради стандартизираните изпитни механизми, които ограничават гъвкавостта на преподаването.
Местно висше професионално-художествено училище	Хънанска професионална академия за изкуства	Хънан	Обучението акцентираща върху опазването и унаследяването на местните оперни певчески стилове, като същевременно се обръща внимание на изграждането на обща вокална подготовка и усвояването на езиковите норми. Програмите са

			ориентирани към подготовка на приложни кадри.
--	--	--	---

Таблица 4

Тип на висшето училище	Дял на класическото пеене	Интеграция на народното пеене	Учебна система	Учебни ресурси	Елементи на нематериалното културно наследство
Професионален тип	Водещо	Спомагателно, използвано като ресурсен материал	Стандартизирана и унифицирана	Богати	Слаби
Общобразователен тип	Относително балансиран	Засилено регионално присъствие	Многообразна	Средни	Частична интеграция
Професионално-технически тип	Слаб	Основна дисциплина	Липса на учебна система	Зависимост от проектна подкрепа	Силни

От гледна точка на макрополитическата насоченост, чрез йерархизация на висшите училища държавата формира двупосочен допълващ се модел: професионалните институции (като Централната музикална консерватория и Китайската музикална консерватория) поемат функциите на изграждане на системата от дисциплини и осъществяване на международен обмен, въвеждайки високо стандартизирани учебни норми в областта на класическото пеене; общообразователните университети (като Югозападния университет и Юннанския университет за изкуства) използват регионалните културни ресурси, проявявайки значителна гъвкавост в преподаването на народно пеене и в изследването на пътища за интеграция; професионалните колежи (като Пекиния професионален колеж за традиционна опера и изкуство и Хънанската професионална академия за изкуства), често под натиска на пазара и политиката, разкриват структурни противоречия между съхраняването на традиционните умения и стандартизираната система за оценяване.

Чрез сравнителен анализ на практическото функциониране на различните типове висши училища в аспектите на учебните планове, структурата на преподавателския състав и учебните концепции, настоящата глава има за цел да разкрие взаимодействието и напрежението между класическото и народното пеене в рамките на действащата университетска образователна система, както и да анализира потенциалната динамика между разпределението на учебните ресурси, изграждането на културна идентичност и доминиращите вокални парадигми. С цел да се разшири международната перспектива, е извършено структурно-функционално съпоставяне между шестте представителни китайски университети и типични висши училища в България (вж. табл. 3.3.). Сравнението не се основава на пряко съответствие по отношение на учебното съдържание, историческата традиция или художествения стил, а се фокусира върху съпоставими отношения на равнището на позиционирането на учебното заведение и неговите образователни функции. Подобно сравнение ще подпомогне разбирането на логиката на сходни практики в рамките на китайския механизъм за диференциация на вокалното образование в международен контекст. Така например, както Централната музикална консерватория в Пекин, така и Държавната музикална академия в София представляват национални професионални музикални институции, но въпреки това между тях съществуват съществени различия в културния контекст и учебната система. Съпоставянето на Хънанската професионална академия за изкуства и Висшето училище по телекомуникации и пощи също не отразява припокриване в професионалните специалности, а се основава единствено на функционалната аналогия в модела „професионално образование + ориентация към умения“.

Таблица 5

Китайско висше училище	Българско висше училище	Обяснение за равнището на съпоставяне
Централна музикална консерватория	Държавна музикална академия в София	Национални професионални музикални институции, представляващи най-високото равнище на

		двете страни в областта на вокалното образование
Музикален факултет на Югозападния университет	Факултет по науки за образованието и изкуствата на Софийския университет	Музикални образователни звена в рамките на общообразователни университети, с акцент върху подготовката на преподаватели и интердисциплинарната интеграция
Юннански университет за изкуства	Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив	Регионални художествени висши училища с разнообразна структура на специалностите, поставящи акцент върху местните културни ресурси и художествената практика
Хънанска професионална академия за изкуства	Висше училище по телекомуникации и пощи	Висши професионални учебни заведения, в които основни цели на обучението са практическите умения и ориентацията към заетост

1. Специализирани институции: Академичен авторитет и глобална ориентация

Примерът с професионалните музикални академии демонстрира, че техническият аспект на класическото пеене е вече дълбоко интегриран в учебните програми, в системата за оценяване на преподавателите и в механизмите за отчитане на учебните резултати. Макар народното пеене да е част от учебното съдържание, то по-често функционира като източник на работен материал, а не като водеща тренировъчна парадигма. Именно тази логика на „институционално приобщаване, без институционална трансформация“ стои в основата на структурното противоречие в университетското вокално образование.

1.1. Централна музикална консерватория (中央音乐学院)

От официалното представяне на Катедрата по вокално и оперно изкуство се вижда, че тя има за цел да подготвя висококвалифицирани вокални таланти от най-високо ниво, което показва стремежа на Централната музикална консерватория да формира професионални музикални кадри, съобразени както с развитието на китайската, така и на международната музикална и културна сцена.

Понастоящем Катедрата по вокално и оперно изкуство се състои от три секции: Секция по вокално и оперно изкуство, Секция по народно пеене и Секция по художествено ръководство. Макар секцията по народно пеене да не обхваща цялостна бакалавърска специалност, тя предлага дисциплини като „История на развитието на китайското народно пеене“ и отговаря за обучението по народно пеене в магистърската степен, насърчавайки академичната приемственост на традиционните техники. Тази структура едновременно гарантира професионализма на обучението по класическо пеене и предоставя академично пространство за теоретичните изследвания върху народното пеене.

1.2. Китайска музикална консерватория (中国音乐学院)

В учебната програма по народно пеене курсът от основни дисциплини безспорно представляват ядрото на образователния процес, обхващащ всички четири години на обучение. В него се поставя акцент върху изграждането на фундаментални певчески умения и върху способността за разпознаване и овладяване на различни национални стилове. Основният курс е съчетан със спомагателни дисциплини, като изучаване на репертоар и сценично майсторство, които допринасят за развитието на изразителността и комплексните сценични умения на студентите.¹⁴

Особеност на обучението по класическо пеене в Китайската музикална консерватория е, че то не се ограничава до изпълнението на западноевропейски оперен репертоар. Значителна част от подготовката е насочена към

¹⁴ 傅至. 新文科建设背景下影视传媒类专业实践课程教学改革路径研究——以中美比较为视角 [J]. 重庆开放大学学报, 2022, 34(05): 42-47 (Фу Джъ. „Изследване на пътя на реформата на практическите курсове за професионални специалности в областта на филмовите и медийните изкуства в контекста на изграждането на новите хуманитарни науки – сравнение между Китай и САЩ“. *Списание на Чунцинския университет за отворено обучение*, 2022, 34(05): 42-47).

интерпретацията на китайски художествени песни, китайски оперни и вокални произведения с национална тематика. По този начин класическата вокална техника се използва като средство за представяне на китайско музикално съдържание, което създава специфичен модел на взаимодействие между класическото пеене и националната музикална култура.

2. Общобразователни университети: Междудисциплинарни ресурси и регионални практики

2.1. Факултет по музика на Югозападния университет (西南大学音乐学院)

В настоящия си вид факултетът предлага обучение по вокални умения основно в рамките на две специалности – „Музикално изпълнение“ и „Музикознание“. Дисциплините за професионално развитие представляват сферата, в която различията между двете специалности се открояват най-ясно. Учебният план на специалност „Музикално изпълнение“ поставя акцент върху задълбочената подготовка на студентите в областта на техниката на вокалното изпълнение. В специалност „Музикознание“, напротив, в блока за професионално развитие се отдава по-голяма тежест на избираемите дисциплини, което предоставя по-широко академично пространство за изследвания в областта на музикалната теория и музикалната педагогика.

В повечето общобразователни университети класическото и народното пеене получават равностойно внимание и оценка, а размитостта на границите между тях създава условия за диалог и взаимно обогатяване. Научно обоснованата вокална система и богатото стилово разнообразие на класическото пеене предоставят нови перспективи за развитието на народното пеене. В същото време народното пеене, усвоявайки белкантови техники, разширява своя диапазон, повишава изразителността си и при интерпретацията на произведения интегрира елементи от различни култури. Тази взаимна подкрепа и влияние свидетелстват за многообразното развитие на вокалното образование в китайските висши училища и разкриват иновативната динамика на музикалния обмен и синтез.

2.2. Юннански университет за изкуства (云南艺术学院)

Юннанският университет за изкуства е основан през 1959 г. и като единственото художествено висше училище в Югозападен Китай се опира на

богатите културни ресурси на етносите в провинция Юннан за изграждането на модерна музикална образователна система.

В своята дисциплинарна ориентация и изграждане на учебни програми Музикалният факултет към Юннанския университет за изкуства поставя акцент върху „локалното наследяване на народното пеене и международните иновации в класическото пеене“, очертавайки ясно изразена регионална рамка на обучението. В учебния план е изградена паралелна система от дисциплини в две направления: в направлението по народно пеене се предлагат основни дисциплини като „Изпълнение на народни песни на малцинствата в Юннан“ и „Традиционни китайски оперни вокални стилове и орнаментика“, обхващащи вокалните традиции на 16 етноса. Чрез дисциплината „Методология на теренните изследвания в народната музика“ ежегодно се организират по две теренни експедиции, като до момента са изградени осем практико-приложни бази с общо събрани над 1200 народни песни.

3. Професионални колежи: Прагматична ориентация и живо наследство

В сравнение със специализираните и общообразователните университети, професионалните висши училища, ориентирани към местната култура и задачите по опазване на нематериалното културно наследство, имат по-голямо преимущество в преподаването на народни вокални техники. Въпреки това, поради ограниченията на образователната степен и академичната среда, те заемат периферна позиция в системата на вокалното образование. Това съжителство на „практическо предимство“ и „академични предизвикателства“ очертава структурната пропаст, която следва да бъде преодоляна в процеса на изграждане на съвременната китайска вокална школа.

3.1. Пекински професионален колеж за традиционна опера и изкуство (北京戏曲艺术职业学院)

Пекинският професионален колеж за традиционна опера и изкуство води началото си от Пекинското училище за традиционна опера, основано през 1952 г. от майсторите на Пекинската опера Мей Ланфан, Хао Шоушън и други.

Пекинският професионален колеж за традиционна опера и изкуство определя своята мисия като подготовка на водещи артисти и ключови носители на традицията на Пекинската опера. В тази връзка са сключени договори за

целово обучение с петнадесет национални институции, сред които Националният театър за Пекинска опера, Пекинската опера и Младежката трупа по Пекинска опера в град Тиендзин. Създадени са още и специализирани модули, гарантиращи професионална заетост на участниците, като Целевия клас по Пекинска опера към Националния театър и Целевия клас по драматургия към Пекинската опера.

3.2. Хънанска професионална академия за изкуства (河南艺术职业学院)

Хънанската професионална академия за изкуства води началото си от основаното през 1956 г. Училище за културни и художествени кадри на провинция Хънан. След 2010 г. тя се утвърждава като единственото държавно висше професионално училище за изкуства в провинцията, което неизменно приема за своя мисия „предаването на централнокитайската оперна традиция и развитието на местни културни таланти“.

Дейността на академията е в тясно съответствие с „Плана за защита на нематериалното културно наследство на провинция Хънан за 14-та петилетка“, като тя поема провинциални ключови проекти, свързани с документирането на застрашени жанрове и дигитализацията на вокалните стилове на Ю операта. Основните дисциплини са насочени към изучаването на шестте големи школи в оперния жанр Ю, като се предлагат специализирани предмети като „Обучение по вокалния стил Сянфу в жанра Ю“ и „Анализ на ритмичните форми в оперните стилове на Източна Хънан“. Всяка година студентите пресъздават около 20 традиционни и съвременни опери от жанра Ю, в които се съхранява есенцията на местното изкуство.

Преподавателският екип участва активно и в културните услуги на местно ниво – всяка година извършва около 20 посещения в селата за консултации с любителски трупи, събира материали за застрашени оперни жанрове и публикува монографии с регионален акцент.

4. Основни характеристики и функционално позициониране на йерархичното развитие

4.1. Професионални университети: дисциплинарен авторитет и международна насоченост

Професионалните висши училища, представлявани от Централната музикална консерватория и Китайската музикална консерватория, изпълняват

мисията за изграждане на образователната система по вокално изкуство на национално равнище. Двете консерватории, чрез паралелното развитие на „интернационализация на класическото пеене“ и „професионализация на народното пеене“, съвместно утвърждават академичния авторитет и културната разпознаваемост на вокалното образование в Китай.

4.2. Общообразователни университети: интердисциплинарни ресурси и локална практика

Югозападният университет и Юннанския университет за изкуства изграждат иновационен образователен модел, комбиниращ изкуства с други професионални направления, опирайки се на регионалните интердисциплинарни ресурси и културни предимства. Чрез съчетаването на музикална психология, дигитални технологии и вокално обучение, Югозападният университет стимулира приложното развитие на класическото пеене. Юннанския университет, от своя страна, задълбочено развива унаследяването и предаването на вокалното наследство на етническите малцинства, интегрирайки в образователния процес застрашени местни певчески стилове.

4.3. Професионални колежи: култивиране на умения и живо предаване на нематериалното наследство

Пекинският професионален колеж за традиционна опера и изкуство и Хънанската професионална академия за изкуства се фокусират върху интеграцията на сценичната практика, унаследяването на традициите и заетостта, изграждайки модел на обучение, в който над 60% от състава са действащи актьори от трупи и носители на нематериалното културно наследство.

Този специализиран модел отговаря пряко на потребностите на местните трупи и на културната дейност на общностно ниво, превръщайки двете професионални висши училища в ключови институции в опазването на нематериалното наследство.

4.4. Дълбинна логика и синергична стойност на йерархичната система

Диференцираното развитие на трите типа висши училища по същество представлява институционално разделение на труда в рамките на националната стратегия: музикалните консерватории обслужват стратегията „културата излиза

навън“, изграждайки техническа и теоретична система за международен диалог; общообразователните университети изпълняват задачата за „защита на регионалната култура“, като чрез интердисциплинарни методи активират ресурсите на нематериалното наследство; професионалните училища реализират „сливането на индустрия и образование“, подготвяйки кадри, които намират реализация в местни трупни. Това разграничаване не представлява разрыв, а създава интегрирана екосистема, в която различните нива на обучение и изследване се допълват взаимно: изследванията върху вокалната техника в Централната музикална консерватория задават стандарти за преподаване в професионалните училища; резултатите от събирането на народни песни в Юннанския университет за изкуства обогатяват теоретичната база на академиите за народно пеене; а данните от сценичните изяви на Хънанската професионална академия за изкуства служат като емпирична подкрепа за изследванията на общообразователните университети в областта на културната комуникация.

5. Обобщение

Чрез споделяне на ресурси и практическа обратна връзка трите типа висши училища изграждат взаимовръзки в преподаването на класическо пеене и народно вокално изкуство. Тези многостепенни взаимовръзки създават учебна основа за формирането на китайската вокална школа и за развитието на националната певческа техника, като същевременно разширяват пътищата за развитие на народното певческо наследство.

Четвърта глава. Предизвикателства пред развитието на традиционното народно пеене в университетите под влиянието на класическото пеене

1. Конфликти в педагогическите концепции и техническата интеграция

В преподаването на класическо пеене и китайско народно вокално изкуство отдавна се наблюдава напрежение между педагогическите концепции и техническите подходи. Това напрежение не представлява преходен етап към сливане, а се изразява като структурен конфликт на доминиране и подчинение, на реконструкция и редукция. То се проявява не само на равнището на конкретни вокални техники, но и на по-дълбоко ниво – в различията между двете вокални култури по основни въпроси като същността на изкуството, естетическите стандарти и образователните цели. В основата си този сблъсък разкрива противоречието в китайското вокално образование между „онтологичното търсене“ и „логиката на модерността“.¹⁵ Западното класическо пеене поставя акцент върху системното изграждане на вокалния апарат, докато народните певчески техники се съсредоточават върху емоционалния резонанс и възпроизвеждането на културния контекст. В основата на тези различия стоят несъвместими „философии на звука“¹⁶.

По-конкретно, в академичните институции този конфликт се проявява в разпределението на учебното пространство и приоритети. В някои университети народното пеене се третира като вторичен курс след класическото пеене, като дори се изисква студентите първо да овладеят основните белкантови техники на звукоизвличане и резонанс, преди да се запознаят с народния репертоар. Това подреждане не представлява педагогическа интеграция, а утвърждаване на

¹⁵ 张宇恒. 中国声乐艺术民族化的多元内涵探析. 厦门大学学报(哲学社会科学版), 2019 (04):165-172 (Джан Юхън. „Анализ на многообразното съдържание на национализацията в китайското вокално изкуство“. *Списание на Сямънския университет (Издание за философски и социални науки)*, 2019 (04): 165-172).

¹⁶ 蒯卫华. 2010 年音乐学年度报告. 文艺争鸣, 2010 (08):10-13 (Куай Уейхуа. „Годишен отчет по музикология за 2010 г.“ *Списание за литература и изкуство*, 2010 (08): 10-13).

класическите стандарти като доминиращи в учебния план. В резултат студентите, без да са усвоили народните вокални особености, биват въвлечени в западен тренировъчен процес и на практика могат единствено да адаптират народните произведения чрез техниките на класическото пеене, което отслабва същностните характеристики на народното вокално изкуство.

В практиката на китайското вокално образование народното пеене многократно е било изключвано от основното обучение поради своята липса на стандартизация. Неговото преподаване дълго време е била погрешно тълкувано като технически регрес или естетическо отклонение, вместо да се възприема като самостоятелна културна парадигма, и тази интерпретация продължава да бъде видима в съвременните университетски учебни механизми.¹⁷ Още по-съществено е, че в процеса на обучение класическото пеене изгражда доминиращи стандарти за оценяване като интонация, дишане, дикция, резонанс, сценично представяне, които чрез механизми като състезания, изпитни формати и атестации се институционализират и се превръщат в нормативна рамка. В резултат преподаването на народното пеене неизбежно се оценява чрез критериите на класическото пеене, което поражда структурен конфликт между стандартизирана техника и културна индивидуалност.

Като резултат от тези процеси, в образователната система се формира повърхностно сливане на двата певчески стила, което фактически представлява изместване на народното пеене. Поради това, за да се запази действителната независимост и културната значимост на народното пеене, е необходимо на концептуално ниво да бъде призната неговата различност, а на институционално – да му бъдат осигурени самостоятелни пътища за преподаване и собствена логика на оценяване.

2. Системно несъответствие между учебните материали и структури

На равнище учебно съдържание класическото пеене, опирайки се на столетната западна традиция, разполага със системна и завършена учебна програма за висшите учебни заведения. Учебните материали съдържат ясно структурирани нива, придружени от стандарти за оценяване и курсови шаблони. Най-същественото предимство на тази система е нейната цялостна контролируемост: преподавателят може да организира обучението в ясна

¹⁷ Пак там.

последователност, а студентът – постепенно да напредва в усвояването и проверката на знанията. За разлика от това, учебниците по народно пеене дълго време не разполагат с унифицирани, национално утвърдени версии. Материалите, разработвани от отделните институции, представляват предимно сборници с произведения, съдържащи ограничени технически указания, без ясна логика на поетапно обучение и без дефинирани междинни цели. Това значително ограничава тяхната приложимост като основни курсови материали и в системата за оценяване. В допълнение към това, обучението до голяма степен зависи от личния опит на преподавателя, а не от стандартизирани педагогически процеси.¹⁸

3. Ограничения в структурата на преподавателския състав и пътищата за професионално развитие

Въпреки това, предизвикателствата, пред които е изправено преподаването на народно пеене в китайските университети днес, вече не се ограничават до маргинализацията на неговия технически модел, а произтичат от системния дисбаланс в структурата на преподавателския състав. Основната причина е, че доминиращият учебен модел, изграден върху класическото пеене, е формирал насочеността на множество нива – подготовка на кадри, разпределение на длъжности, оценяване за академични степени – като по този начин отслабва професионалната идентичност и възможностите за развитие на преподавателите по народно пеене.

По отношение на професионалната подготовка преподавателите по пеене във висшите училища обикновено се характеризират с „единен вокален профил“. Преподавателите по класическо пеене най-често са преминавали през системно обучение в чуждестранни музикални академии или местни специализирани висши училища, притежават компетенции по фонетика, резонанс, анализ на произведения и сценична интерпретация в рамките на

¹⁸ 黄钰洁. 论中国传统音乐在高职院校声乐教学中的应用. 湖北开放职业学院学报, (2020). 第10期, 126 (Хуан Юдзие. „За прилагането на традиционната китайска музика в обучението по вокално изкуство в професионалните висши училища“. Списание на Хубейския колеж за открито професионално образование, 2020, №10, с. 126).

класическата вокална система, а техните педагогически концепции са широко застъпени в учебниците, курсовете и критериите за оценяване. От своя страна преподавателите по народно пеене обикновено са възпитаници на регионални педагогически университети или институти за етнически изкуства. Те са натрупали богат опит в контрола на вокалния апарат, използването на фолклорния езиков материал и местните техники на изпълнение, но са лишени от „научноизследователския етикет“, който би им осигурил достъп до основния академичен поток. Това двупосочно разделение по линия на образователния опит често води до маргинализиране на преподавателите по народно пеене в научните форуми и в процесите на програмни реформи, а оттам и до затруднения при определянето на техните професионални пътища на развитие.

4. Регионални неравенства в ресурсите и ефект на концентриране на образователните ресурси

В източните крайбрежни райони, особено в големите градове като Пекин, Шанхай, Гуанджоу и Чънду, са концентрирани водещите музикални висши училища в страната – Централната музикална консерватория, Шанхайската музикална консерватория, Съчуанската музикална консерватория и други. Тези институции разполагат със значителни преподавателски ресурси, добре изградени учебни системи и стабилна финансова подкрепа в областта на класическото пеене, както и с ясно структурирани академични стандарти. Същевременно, в централните, западните и периферните райони на Китай университетите разполагат с осезаемо ограничени ресурси за обучение по народно пеене. В много от тях вокалното образование се свежда предимно до базови общообразователни дисциплини и често липсват преподаватели, специализирани в народно или етническо пеене.

Същевременно, в университети с относително развита художествена насоченост, като Централния университет за националности и Юннанския университет за изкуства, макар да е изградена солидна основа за преподаване на етническа музика, поради националния характер на приема и ориентирането на учебните програми към принципа „етническо в съчетание с национално“, част от местните певчески традиции все още не успяват да намерят място в основната структура на обучението. Тази тенденция е още по-осезаема в регионалните университети, където формално са изградени специални програми за художествени таланти от малцинствата, но реалната учебна среда е обединена

в общи класове, насоките за вокален стил са твърде обобщени, а преподавателите са предимно местни народни изпълнители, които обаче не притежават междудисциплинарна подготовка по музикознание и вокална педагогика. Това значително затруднява повишаването на академичното равнище на курсовете и ограничава възможността за тяхното устойчиво развитие.

5. Монопол в оценъчните и кариерни системи

При оценката на учебните резултати в областта на вокалното образование, повечето университети все още използват като основни показатели певческата техника, успехите в професионални конкурси и степента на изпълнение на учебните програми. Стандарти като „правилна постановка“, „точна артикулация“ и „хомогенност на тембъра“, произлизащи от класическата школа, се прилагат универсално за оценяване на всички направления във вокалното обучение. Въпреки че първоначалното им предназначение е било да осигурят контрол на качеството на преподаването, на практика те трудно обхващат разнообразието на тембъра, езиковата емоционалност и регионалните стилови особености на народното пеене. От университетските формуляри за оценка на преподаването е видно, че в системата за оценяване на курсовете по вокално изкуство напълно отсъстват културни критерии като „автентичност на певческия стил“ или „достоверност на регионалната вокална традиция“, като основният акцент остава върху техническите умения на изпълнителя. Подобна логика принуждава преподавателите и студентите да отдават приоритет на „контрола на резонанса“ или „стандартизираното произношение“, което води до отклоняване на образователния фокус.

Що се отнася до оценяването на преподавателите, повечето висши училища все още прилагат три основни критерия: участия в проекти, публикационна дейност и конкурсни награди. Тези показатели обаче са значително по-благоприятни за преподаватели по класическо пеене, които притежават международен опит и достъп до междудисциплинарни ресурси. Поради регионалния характер на своите изследвания, специфичните форми на представяне на резултатите (често извън академичните публикации) и ограничените сценични възможности, вокалните педагози по народно пеене трудно се вписват в основната система за оценка на академичните постижения.

6. Структурен натиск при кандидатстудентските и художествените изпити и професионалната ориентация

В системата за прием в художествените специалности на китайските университети класическото пеене заема водещо място, благодарение на своя ясно дефиниран механизъм за оценяване и формализирана изпитна структура. Основният изпитен репертоар също акцентира върху художествени песни и арии, които подлежат на единна методика на обучение и оценяване, в резултат на което желаещите да изучават народно вокално изкуство са поставени в неблагоприятна позиция, изпълнявайки нестандартни произведения. Макар че официалните политики формално насърчават разнообразието в кандидатстудентските изпити, на практика класическият модел продължава да функционира като единственият модел на съдържание, подлежащо на измерима оценка. Така народното вокално изкуство се оказва в пасивна позиция на маргинализация още на етапа на приемните изпити. С цел да повишат успеваемостта, редица университети също така насърчават кандидатите по народно пеене при изпълнение на народни произведения да прилагат техники, заимствани от класическото пеене, с цел да се доближат до критериите за оценяване в общата изпитна система. Този подход, макар да носи краткосрочни резултати, в дългосрочен план води до системно отслабване на традиционните народни техники: богатото стилово и регионално многообразие на народното пеене постепенно се уеднаквява на техническо ниво, а културната му специфика се заменя с чисто техническа ефективност.

Тази тенденция намира отражение и в сферата на заетостта. Поради дългогодишното доминиране на класическото направление в преподавателските състави, при обявяването на конкурси за академични длъжности, при конструирането на специализирани курсове и при организирането на концертни проекти университетите в повечето случаи приоритизират кандидати от белкантовата школа.

Пета глава. Бъдещи пътища на развитие и перспективи за реформи

1. Държавна политика и ролята на висшето институционално проектиране

В този контекст развитието на университетските курсове по народно пеене трябва да се ориентира активно към новите идеи на националната културно-образователна политика. Едновременно с това, в университетските специалности следва да се насърчава създаването на независими направления и академични позиции по народно пеене, като се изгради цялостна система за подготовка от бакалавърско до магистърско и докторско ниво. Тази поредица от мерки ще установи ясно академично позициониране на народното пеене и ще осигури стабилна институционална основа за неговото устойчиво развитие.

2. Социокултурен контекст и разпространение на традиционното народно пеене

От гледна точка на цялостното функциониране на художествените институции в страната, през последното десетилетие броят на артистичните трупи в Китай бележи значителен ръст. Според данните, представени в „Статистическия бюлетин за развитието на културата и туризма за 2022 г.“, през 2012 г. в страната има общо 7321 художествени и изпълнителски трупи, докато до 2022 г. броят им достига 19 739. В хода на тази трансформация постепенно се формира „мрежа за културни представления“, съставена от национални трупи, провинциални и градски изпълнителски единици, както и частни екипи.¹⁹

През 2022 г. общият брой на представленията на художествените трупи в страната възлиза на 166 070, което представлява спад от 28,6% спрямо предходната година. Сред тях повечето изпълнения в жанра на народното вокално изкуство са включени в категориите „местни нематериални културни програми“ и „масови културни представления“, без да успеят да осъществят ефективно проникване в големите театри или телевизионните платформи.

¹⁹ 中华人民共和国文化和旅游部. 2022 年文化和旅游发展统计公报. 2023 (Министерство на културата и туризма на Китайската народна република. *Статистически бюлетин за развитието на културата и туризма за 2022 г.*, 2023 г.).

Общите приходи от представленията възлизат на 8,095 милиарда юана, което е спад от 28,4% на годишна база. Макар че пандемията от COVID-19 е един от преките фактори за това понижение, по-дълбокият структурен проблем се корени във факта, че народното пеене все още не е интегрирано в основната система на културния пазар и сценичните пространства, а програмната политика и медийният достъп остават все така ограничени.

В същото време народното пеене остава в неблагоприятна позиция и в основните дигитални платформи – както по отношение на технологичните изисквания, така и по отношение на ефективността на разпространението. Според данни от „Доклада за китайската дигитална музикална индустрия през 2023 г.“, общият обем на пазара на дигитална музика в Китай през 2023 г. достига 1 907,5 милиарда юана, което представлява ръст от 22,7% спрямо предходната година. От тях музикалните лайвстриймове заемат водещ дял – 1 072,2 милиарда юана, или повече от половината от целия сектор. Докладът подчертава, че онлайн музиката, музикалните кратки видеа и музикалните лайвстриймове са основните двигатели на растежа в индустрията, с годишно увеличение съответно от 33,1%, 19,2% и 31,5%. Любопитен е фактът, че музиката в „национален стил“, като представител на дигитализацията на традиционната култура, заема 4,9% от общия обем на слушанията, превръщайки се във второто по значение направление след популярната музика. Въпреки това този жанр остава по-близък до комерсиализиран културен продукт, отколкото до автентична дигитална трансформация на народното вокално изкуство.²⁰

3. Синергия между университетското управление и местните власти

Развитието на народното вокално изкуство във висшите училища не зависи единствено от макроикономическите политики и социокултурната среда, а в по-голяма степен от управленските механизми на самите университети и ролята на местните власти при разпределението на образователните ресурси.

²⁰ 中国音像与数字出版协会.中国数字音乐产业报告（2023）. 2024 (Китайска асоциация за аудио-визуално и цифрово публикуване. Доклад за индустрията на дигиталната музика в Китай за 2023 г., 2024 г.).

Поради това е необходимо механизмът за университетско-местно сътрудничество да се надгради от „партньорство, основано на сценични изяви“, към „сътрудничество, основано на учебни механизми“. За по-нататъшното институционализиране на този процес университетите могат да проучат възможността за създаване на регионални експериментални учебни бази за народно вокално изкуство и сертификационен механизъм за съвместно изграждане на дисциплини за изучаване на регионални музикални жанрове. Така местните художествени трупи ще бъдат официално включени в учебната система, като се реализират съвместни изследвания, разработване на курсове и оценяване на резултатите.

4. Реформиране на вътрешната управленска структура в университетите

За да се преодолее този дисбаланс, е необходимо висшите училища да обособят самостоятелни преподавателски позиции по народно пеене като отделна категория в длъжностната класификация. В длъжностните характеристики следва ясно да бъдат посочени изисквания като „педагогическа компетентност в преподаването на местни вокални стилове“ и „професионални умения в изпълнението и анализа на народни певчески форми“, като същевременно се дефинират двете основни функции на длъжността – преподавателска и научноизследователска. Паралелно с това е необходимо прецизиране на критериите за академично израстване, чрез въвеждането на показатели като „ниво на адаптация на преподаването към народните стилове“, „обхват на усвоения традиционен репертоар“ и „степен на автентично възпроизвеждане на диалектни произведения“. Така ще се постигне разграничаване от критериите, прилагани в западното вокално изкуство, които акцентират върху технически параметри като „контрол на резонанса“ и „стабилност на тембъра“, и ще се изгради многопластова и равнопоставена система за академична оценка.²¹

²¹ 教育部. 关于深化高校教师职称制度改革的指导意见. 教人. 2020.7 号 (Министерство на образованието. *Ръководно становище относно задълбочаването на реформите в системата за академични длъжности във висшите училища.* 2020 г.).

5. Трансформация на вокалното обучение под влияние на технологиите

През последното десетилетие технологиите на изкуствения интелект постепенно навлизат в музикалното образование и управлението на учебния процес, като предлагат нови пътища за повишаване на ефективността и за реализиране на персонализирано обучение. Чрез модули за разпознаване на глас, анализ на височината на тона и мониторинг на резонанса, студентите могат самостоятелно да коригират своята певческа продукция и да правят обратна връзка върху изпълнението си извън часовете, което разширява пространството на традиционния педагогически модел. Някои интелигентни системи за вокално обучение вече предлагат моментна обратна връзка относно стабилността на тембъра, точността на артикулацията и контрола на дишането, като по този начин подпомагат преподавателите да адаптират методите си. Особено при народното пеене, където обучението изисква внимание към интонационните вариации, легатото и вибратото, тези технологии демонстрират значителна приложимост и потенциал.

**Заключение: От структурни промени към културна реконструкция –
стратегическо ново начало на обучението по народно пеене в китайските
университети**

Настоящата дисертация, озаглавена „Влиянието на обучението по класическо пеене в китайските университети върху традиционното народно пеене в страната“, има за цел да извърши цялостен преглед на развитието, взаимодействието и съвременните напрежения между двете вокални системи в контекста на висшето образование в Китай. Чрез теоретично тълкуване, исторически анализ и институционално сравнение изследването систематично разкрива как класическото пеене, в рамките на модерната университетска образователна система, формира редица преимущества по отношение на вокалната техника, изграждането на стандарти и разпределението на образователните ресурси. Трудът задълбочено анализира процесите на маргинализация, на които е подложено народното пеене в тази система, както и възможните пътища за неговата трансформация.

В заключителната част се предлага изводът, че чрез политическа подкрепа, сътрудничество между университети и местни институции, учебни реформи, дигитална трансформация и усъвършенстване на квалификационната подготовка на преподавателите постепенно може да се изгради стратегическа система за образование по народно пеене, ориентирана към бъдещето и съобразена с нуждите на новото време. Народното пеене не бива да продължава да се разглежда като второстепенно звено, а като съществен носител на културна идентичност и израз на образователен суверенитет. Развиването на нов модел на вокално обучение, който отразява многоетническата културна среда в Китай, представлява важен фактор за осигуряване на качествено и устойчиво развитие на висшето музикално образование в страната.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Проследено е развитието на музикалното образование в китайските университети и формиранто на системата за обучение по класическо пеене.
2. Проследена е еволюцията на съвременната образователна система по народно пеене – оформянето на „академичен модел“, който определя техническите и естетическите стандарти на преподаването по народно пеене.
3. Подробно е разгледано развитието на класическото пеене в китайските университети и неговото влияние върху развитието на традиционното народно пеене.
4. Направен е анализ как класическото пеене постепенно се превръща във важен модел в музикалното образование в китайските университети и оказва влияние върху вокалната техника и обучението по традиционно народно пеене.
5. Разгледани са проблемите, свързани с обучението, съхраняването и културната идентичност на традиционното народно пеене в съвременните китайски университети.
6. Предложени са идеи за развитието на китайската вокална школа и бъдещото развитие на традиционното народно пеене в Китай.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Ли Йенгъ. „Обучението по класическо пеене в китайските университети, по-специално в Централната консерватория по музика в Пекин“. В: *Докторантски четения 2024. Сборник с материали от научна среща на докторанти в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“*, (16 - 17 май 2024), 2024, ISSN 2367-4873.
2. Ли Йенгъ. „Развитие на класическото пеене в китайските университети (1979–1989)“. В: *Scientific Atlas*, 2024, No 10, ISSN 2738-7518.
3. Ли Йенгъ. „Развитие на класическото пеене в китайските университети (1949–1965)“. В: *Музикален логос*, 2024, ISSN 2534-8973.